

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Վ. ԻՐԳԻՒԼԻՈՍ

Մ Շ Ա Կ Ա Կ Ա Ն Ք

Գ. ԳԻՐՔ

(Շար. տես Բազմ. 1922 էջ 367)



Երկրակենցաղ ամէն ցեղ մարդ թէ երէ
Ձուկ թէ պանձար եւ թըղուչները գունեան,
Սիրոյ կրակէն կը տոչորին մոլեգին.
Ամէնուն մէջ նոյն սէրն է. ո՛չ մէկ ատեն
Մատակ առիւծն իր կորիւնները մոռցած
Թափառեցաւ ամենազոյն դաշտերում,
Եւ ոչ արջերն անհեթեթ այնչափ մահեր,
Ա՛յնչափ նախճիր անտառներում գործեցին.
Կինն այն ատեն կատաղի, վազրը՝ դըմնէ.
Եղունկ անոնց՝ որ կը շըրջին այն ատեն
Լիբէական դաշտերուն մէջ ամայի.

Ձեն տեսնիր ի՛նչպէս ձիերուն բովանդակ
Մարմնէն սարսուռ մըն է կ'անցնի, եթէ սիւքն
Արեւ բերէ միայն ծանօթ հոտն անոնց,
Ա՛լ զանոնք չեն կարող կենցեղ ո՛չ մարդոց
Սանձերն և ո՛չ ալ մբտակները սաստիկ,
Եւ ոչ ժայռերն, ոչ քարայրներն, ոչ գետերն,
Որոնք լեռներն ապշուպելով կայքերնէն
Կը հոլովեն ալիքներով թաւալզոր:
Կը յարձակի Սարեւացի վարազն ինք
Եւ ժանիքները կը սրբէ, կը զարեի
Ութը գետին, կը շըփէ կողը ծառին
Ասիկ անէկ, կ'պընդէ ուտերը վէրքի.

Իսկ ի՛նչ ապա երկտասարդը՝ որուն
Ոսկորներուն մէջ կը վառէ կրակ մը մեծ
Սէրն անողորմ. ան գիշերով ահա կոյր
Մըրընթաժուի ծովէն կ'անցնի լողալով
Երբ կը մըրնչեն փոթորիկներն, ու վերէն
Կ'որոտայ դուռն երկընթի մեծ ճայթիւնով,
Եւ կը հոնչեն ժայռէն փըշրած ալիքներն.
Ոչ հէջ ծընողը զանի ետ նահանջել
Կըրնալ եւ ոչ կոյսն որ մահով մ'ողորմուկ
Պիտի մոռնի իրմէ յետոյ՝ յուսահատ:

Ի՛նչ Բազմոսի խայտաճամուկ քաթարներն
Եւ քանասար գայլերու ցեղն եւ շներու,
Եւ երկնշուտ եղջերուներն ինչպիսի
Պատերազմներ կու տան. սակայն ճակերուն

Կըտողուցն՝ աւինը կը զըլէ քան ամէնքն.
Եւ Ատողին ի՛նք տըւաւ անոնց այդ մոլեցքն
Երբ զամբիկները չորս Պոտնիան՝ Գլաւկոսի
Մարմինը գէ՛շ գէ՛շ ձըրձեցին ակոսայով:
Սէրը զանոնք կ'առաջնորդէ Գարգալէն
Անդին, անդին խորոշածայն Ասկանէն,
Կ'անցնին գետերը լողալով, կը սլանան
Լեռներն ի վեր. եւ երբ հագիւ թէ վառի
Ուղեղներուն մէջ անոնց բոցն անձկայրեաց,
Գարնան ատեն նա՛ մանաւանդ, զի գարնան
Կը դառնայ տապն ոսկորներուն մէջ, անոնք
Կանգուն կեցած ժայռերու վրայ բարձրաբեճ
Դէպ ի զեփիւրը կը բանան բերանին,
Եւ կը ծըծեն թեթեւ սիւքեր, և յաճախ
Յըզանալով ոգէն՝ առանց զուգուելու,
Ջարմանալի՛ բան, կը սրանան լեռներուն
Եւ ժայռերուն և ձորերուն մէջէ խոր,
Ոչ դէպ ի քու ելքդ, Եւրոս, եւ ոչ քու,
Ո՛վ արեգակ, այլ դէպ հիւսիս արեւմուտք,
Կամ դէպ այն կողմն ուսկից կը ծնի սեւ հարաւն,
Եւ կը տըխրէ երկինքը ցուրտ անձրեւով:
Եւ այն ատեն անոնց ցայլքն կը թորի
Հիւթն այն մածան՝ զոր կը կոչեն հովիւներն
Ըստոյգ անուամբ ձիամուլ, այն՝ զոր առին
Ծանտ մօրուններն եւ անոնց խոտ խառնելով
Մըրմընջեցին ստէպ աղծապիղծ մըրմունջներ:
Բայց ժամանակն անգիւտ ահա կը փախչի,
Կը փախչի մինչ մենք դեռ սիրով սրբաբեճ
Կը դեգերինք ամէն բանի ետեւէն:

Պանարներուն համար այսչափ բաւական:
Կը մընայ մաս մ'ուրիշ հոգի, զընընէ
Գեղմաբարձիկ հօտն եւ այծերը մազեղ.
Աշխատութիւն նոր այս, ասկէ յուսացէք,
Երկրագործներ ժըրագլուխ, փառք ու պարծանք:
Գիտեմ թէ՛ ո՛րքան դըժուարին է խօսքով
Բացատրել այս բաներն, եւ շուք ու պատիւ
Տալ այս չընչին յիւթին՝ զանի պըճնելով:
Բայց անուշակ սէր մը կ'առնէ կը տանի
Ձիւ Պառնասեն դէպ ի Սարերը ժայռուտ,
Քաղցը է ինձ իր բըլուրներէն մազլէ վեր,
Ուր ոչ մի հետք նախորդներու չ'ողջըլիր
Դէպ ի Կաստալ՝ զառիթափէ մը դիրին:
Արդ, նազելի Պալէս, հիմակ է որ ես
Պէտք է երգեմ ձայնով մը մեծ՝ բարձրահունչ:

Կը պատուիրեմ նախ եւ առաջ զառններուն
Որ խար ուտեն փարախներու մէջ հեշտին
Մինչեւ դառնայ սաղարթագեղ եղանակն.
Եւ անոնց տակ կարծրը գետին վրայ փորել
Առատութեամբ յարդ ու պըտեր խալիխաւ.
Մի՛ գուցէ ցուրտ սառնամանիքը միասէ

Քընքուշ հօտին, ու բերէ քոս եւ դըմնէ
 խոչառութիւն: Կը հրամայեմ ասկէ վերջ
 Տալ այծերուն տերեւախիտ մաթղենի,
 Զամբել վըճիտ ջուր եւ փարախը դարձնել
 Դէպ ի հարաւ, ուր չունենայ հովը մուտք
 Եւ ձըմեռուան արեւը վրան զարնէ մեղմ,
 Մինչեւ մըտնէ Զըրհօսը ցուրտ և թօնուտ
 Եւ ոռոգէ տարւոյն օրերը վերջին:

Թեթեւ խընամք չէ որ մենէ կը սպասեն
 Ածերն ալ. ո՛չ ալ օգուտնին աննշան,
 Թէեւ զգաթները Միլետեան՝ ներկըւած
 Դուր կարմիրով՝ մեծագընի վաճառուն. [կաթ.
 Բայց ասոնք շատ կու տան ձագ, շատ կու տան
 Որչափ ծիծերն ըսպաղին՝ գուշը փըրփրի,
 Դոյնչափ ճընշուած պըտուկներէն պիտ' հոսի
 Կաթի զգեսարթ եւ յորդաբուխ վըտակներ:

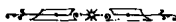
Բայց կիկիփեան նոսապին կզակը ճերմակ,
 Մօրուքն ու գէտը թաւածի կը փոքրեն՝
 Համբարներու պէտքին եւ հէք նաւագին
 Իբրը ծածկոյթ: Լիկնոսի անտառներն
 Եւ գագաթներն անոնց ճարակ, եւ փըշուտ
 Մորենիներն եւ լեռնասէր մացառներն:
 Եւ կը դառնան անոնք իրենք իրենց տուն
 Յիշողութեամբ՝ ձագերնին հետ բերելով,
 Եւ տան սեմէն դըժուարութեամբ կը մըտնեն
 Դրանբաբենի ծիծերով: Արգ պէտք է դուն
 Հեռու պահես գէթ անոնցմէ սառ, ձիւն, բուք,
 Քանի որ քիչ կը կարօտին խընամքդ:
 Տօւր անոնց բուտ զըւարթառա՝ դաւար թուփ,
 Եւ ողջ ձըմեռը մի՛ մարազըդ փակեր:

Իսկ երբ զարուին հըրճուալից քաղցըր սիւքով,
 Կըրկին հօտերն անտառ ու մարզ արձակէ,
 Արուսեակին հետ շաղոտ դաշտը մըտնենք
 Առտուն կանուխ՝ կը պըսպըզայ երբոր մարզն
 Ու գիրգ բոյսին վրայ շաղի հեշտին է հօտին:
 Եւ յետոյ երբ երկընքի ժամը չորրորդ
 Սըրէ ծարաւն, ու ճըպուռները ճըռուող
 Հընչեցընին թուփերն իրենց երգերով,
 Տօւր հօտերուդ հրաման՝ որ մօտ ջըրհօրներն
 Եւ կամ ջուարներն երթան խորունկ, ու խըմն
 Կարկաշուն ջուրը սողոցի փողերէ,
 Եւ կէտօրին փընտռեն հովիտ մ'հովանուտ՝
 Արամազդի կաղնիին տակ մեծայաղթ,
 Որ հիւաւուրց բուռով չորս դին կը սըփռէ
 Իր բազուկները հեռուններն, եւ կամ ուր
 Սղոցիներու թաւուտ անտառ մը նըսեմ
 Կը տարածէ իր հովանին սըրբանուէր.
 Յետոյ կըրկին անոր վըճիտ խըմքուր ջուր,
 Եւ արածէ կըրկին արեւն երբ մօտ է
 Մուտքին, եւ աստղն երեկոյեան կ'ամբոջէ

Օդն, ու լուսինը կը ցօլէ շաղ մը զով
 Եւ կեանք կու տայ անտառներու թաւուտքին,
 Կը ծովափները կը հընչեն խոթերու
 Եւ մացառներն երգերով ցախ սարեկի:

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՅԱՆ

Շարունակելի



ՄՈՎԱՓԻՆ ՎՐԱՅ . . .

o

Կ'ուզեմ ապրիլ ափը ծովին աւազուտ,
 Կ'ուզեմ դիտել անհունութեան հայելին.
 Անդընդախոր թաղուիլ ծոցին մէջ կապոյտ
 Բնութեան գաղտնեաց ու խոհերուն անձկագին:

Կ'ուզեմ ապրիլ ափը ծովին ընդարձակ
 Հն թափելու արեծաղին՝ իմ սրտիս
 Մէն մի արտօսը աղի, կամ դառնը բաժակ,
 Աւիթներէն լըսել կենաց աւետիս:

Պաղցը է լսել աւիթներուն մըրմունչն հեղ,
 Ու երբ համոյր տան ոտներուս երգելով՝
 Ընեմ իրենց. Զի՛ս ալ տարէք փութապէս
 Զե՛ր զիրկն ատէք, իմ տունս ըլլայ չըքնաղ ծով:

Ո՛վ աւիթներ, զիս ծով տարէք, ու ծովէն
 Դեպ ովկիանն. հոն պիտ' ապրիմ ես յաւէտ
 Զեզ հետ երգել օրորունով զգիւռուէն.
 Փեպտիլ անոյշ և երազել ձեզի հետ:

Մարդը դաւար է, կը բացուի կարմիր վարդ.
 Բայց հոն փուշ կայ, խայթն ալ հետն է փաշտերուն.
 Մինչ գեղանի ձեռ ժօրը ծոցն է հանգարտ
 Երջանկութեան խորհուրդներով առըցուն:

Երբ իմ հոգին թընչի աստեղց ջիւղ կամար,
 Ո՛հ, թող մարմինս ըլլայ բաժին որդերուն.
 Դուք, աւիթներ, ձեռ զըրկին մէջ հեշտարար
 Օրօրեցեք, տալով բըբբոս անոյշ ցուն:

Մինչև ջընչէ անձնա կեանքի սիւսք անոյշ,
 Ու ես թընչեմ ան նորընձիւղ թևերով
 Անպական ծոցին յաշերը ցընթոյշ
 Մինչև երկնից կապոյտն ինձ հետ աանելով:

Հ. ԵՂՅԱ ՓԵՂԵՅԱՆ